Przesyłka opłacona ryczałtem

Nr 3 (99) | Аўторак, 19-га Студня 1926 г. м. Вільня | Год III

ГРАМАДЗКІ ГОЛАС

Выходзіць адзін раз у тыдзень | Цана нумару 15 грошай.

Падпісная цана на 1 месяц 80 гр.
„ „ „ 3 „ 2 зл. 40 гр.
За граніцу ўдвая даражэй.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Wilno; ul. Niemiecka 1 „Hotel Sokołowskiego“ pokój Nr 23. Рэдакцыя адчынена ад 10—2 гадз. Рэдактар прымае ад 11 — 1 гадз. удзень, апрача сьвятаў.

Цана абвестак на 1 стр. —20 гр.
за радок нонпарэля у тэксьце — 25 гр.
на апош. стр.—15 гр.

Старая думка на новы лад"

„Ня усяк той дудар, што дудку бярэ“.
(З народных прыказак),

Пару месяцаў назад зьявілася на сьвет новая беларуская газэта, якая з першых нумароў абвясьціла сябе органам „Беларускага Сялянскага Саюзу“, на чале якога сталі паслы Рагуля і Ярэміч. На крытыцы гэтага Саюзу мы і хацелі-бы застанавіцца.

Думка аб стварэньні асобнай сялянскай палітычнай групы — ня новая. Падчас выбараў ў Варшаўскі Сойм, на Наваградчыне, была сарганізавана чыста—сялянская група, пад назвай. „Беларускі Безпартыйны Сялянскі Саюз“ з п. Паўлюкевічам на чале. Пачаўшы спачатку энэргічную прадвыбарную працу і прыгатаваўшы выключна сялянскія сьпіскі, Саюз, па многім прычынам, аб якіх ужо пісалася ня раз, змушаны быў спыніць сваю працу і на выбарах свайго сьпіску ня выставіў. Ад таго часу Саюз знаходзіцца, гэтак кажучы, у латэнтным стане. Вось дзеля чаго нас — *першых ініцыятараў* арганізаваньня сялян у іх клясавую арганізацыю—моцна цікавіць новая спроба рэалізацыі старай думкі.

Мы наўмысьлі чакалі, пакуль новы „Саюз“ выявіць свой праўдзівы твар і не забіралі голасу. Цяпер пасьля выхаду некалькіх нумароў органу „Саюзу“, мы павінны з прыкрасьцю констатаваць, што гэты „Саюз“ па сваёй праграме (калі наагул можна назваць праграмай некалькі імглістых артыкулаў, якія былі зьмешчаны ў „Сялянскай Ніве“) і тактыцы мала чым розьніцца ад той блутаніны, якая ў працягу 3-х гадоў гэтак была характэрна для нябошчыка „Бел. Пас. Клюбу“. Вось тыя галоўныя недахваты, якія мае новы „Саюз“.

1. Саюз перад усім ня мае выразнай социяльнай і палітычнай праграмы.

2. Першыя крокі „Саюзу“ скіраваны на шлях зусім не рэальнай працы, а... па старай традыцыі, — на шлях безпардоннай дэмагогіі. Яскравым прыкладам гэтаму можа быць падкрэсьляньне ў „Сял Ніве“ праграмова прынцыпу minimum'у земляуладаньня 20 гэктараў! У той час, як нават комуністычная фракцыя, пакідала 30 гэктараў.

3. Невыразныя адносіны да іншых групіровак беларускае думкі.

4. Невыразныя адносіны да імкненьняў беларускіх сялян Усходняй Беларусі.

5. Невыразныя адносіны да „работніцка — *сялянскай*“ улады Савецкай Беларусі.

6. Нарэшце дзіўная супярэчнасьць —*соцыялістычны* кірунак „*Сялянскага Саюзу*“. „Krуnica“ у № 1 характэрызуе п. Ярэміча як прадстаўніка *сялянска соцыялістычнай* ідэалёгіі. Аб гэтага гатунку ідэолёгіі можна было-б яшчэ гаварыць 9 гадоў назад, калі ў Расеі сялянскім міністрам быў эсэр Чэрноў. Але ад таго часу ў псыхалёгіі селянства здарыўся вялікі зьдвіг і вырасла клясавая сьвядомасьць. І сёньня кожнаму ясна, што ідэалёгія *сялянская* —бязумоўна *пабудавана на непарушаным прынцыпе зямельнай уласнасьці*. Падставай жа социялізму ёсьць непрызнаньне гэтага прынцыпу — ўласнасьці. Што ж датычыцца таго, як кожны клясава сьвядомы селянін на практыцы выявіў свае адносіны да социялістаў і іх старшых братоў — комуністаў, дык гэта кожнаму добра ведама.

Дзеля гэтага, з прыемнасьцю сьцьвярджаючы факт спробы ўзнаўленьня самай ідэі арганізацыі чыста-сялянскай беларускай групы—„Сял. Саюзу“, мы павінны констатаваць што гэта ідэя трапіла ў зусім няўдалыя рукі. Гэта мы адносім ня столькі да п. Рагулі, які трымаецца даволі асьцярожна, сколькі да другога з двох лідэраў Саюзу—п. Ярэміча. Апошні пачаў новую сваю „сялянскую“ кар'еру, апрача безсэнсоўных імглістых „разглагольстваваньняў“ у „Сял. Ніве“, яшчэ і тым, што прыняў ўдзел у братаньні польскіх парлямэнтарыяў з бальшавікамі. Пасол Брыль сказаў у Маскве, што мэтай падарожы ёсьць жаданьне „асабіста“ пракананцца, што робіцца ў С.С.Р.Р. У вуснах паляка, гэтыя словы яшчэ можна зразумець. Але каб меў патрэбу ў гэтым „асабістым“ перакананьні беларускі пасол, ды яшчэ „сялянскі абаронца“, нас моцна дзівіць. Бо яму ня можа быць невядомай тая хваля сялянскай ненавісьці проці комуністаў, якая пералівае за край, і якую не маглі хаваць самі комуністы на сваей апошняй — 14-ай партконфэрэнцыі. Яму ня могуць быць невядомымі факты безупыннага біцьця сялянамі „селькораў“, каміса раў, „чэкістаў“ і інш. комуністычнай нечысьці ня гледзячы на страшэнны тэррор і растрэлы уладамі сялян за гэтае. Яму павінна быць ведама, што асабліва ў нас на Беларусі, ўпарта, з распчай сыстэматычна ўспыхіваюць паўстаньня і актытэррору ці комуністычнай улады. Яму—„абаронцы“ сялян павінна быць ведама, што бальшавікі ізноў ужо гатуюць наганы для чарговых растрэлаў „лістападаўцаў, гэтых праўдзіва ідэйных беларусаў і праўдзівых абаронцаў сялян, якія з мэтай утварэньня праўдзівай незалежнай Беларусі і палепшаньня долі селяніна, рыхтаваліся да сьмяротнай барацьбы з уладай сучаснай „Беларускай Рэспублікі“.

Яму — п. Ярэмічу, „абаронцы“ сялян, усё гэта добра вядома і аднак-жа гэта яму не перашкаджае ціснуць лапы чырвоных катаў, запэцканыя крывёй беларускіх сялян.

Дык дрэнна-ж пачынае сваю працу новы „Беларускі Сялянскі Саюз“.

„B. KRYNICA“ АБ БЕЛАРУСКІХ ГРУПІРОЎКАХ.

У № 1 „Biel Krynicy“, у артыкуле за подпісам S. K—і, знаходзім клясыфікацыю і характэрыстыку розных беларускіх палітычных групіровак. Артыкул наагул вельмі цікавы, бо ў гэтых характэрыстыках „B. Krynica“ першы раз ставіць точкі над і. А яшчэ больш цікавы гэты артыкул для нас тым, што ён паўтарае (толькі цяпер!) тыя акрэсьленьні некаторых групіровак, якія мы ў „Грам. Голасе“ падавалі ўжо даўно!..

Вось як піша „B. Krynica“:

„...Цяпер ужо маем дзьве вялікія і выразныя часьціны беларускай думкі: 1) комуністычную і 2) сялянскую. Комуністычную думку паглыбляюць у нас тры кірункі: а) прававерныя комуністы, каторыя знаходзяцца у залежнасьці і ў лучнасьці з Масквою і III комуністычным інтэрнацыяналам, б) комуністы-заходнікі, якія адарваліся ад Маскоўскай комуністычнай партыі і стварылі комуністычную партыю Заходняй Беларусі і в) створаная нядаўна „*Беларуская сялянска работніцкая Грамада*“ *з п. Тарашкевічам на чале*, якая разам з польскай „Незалежнай партыяй хлопскай“ у *сваей ідэалёгіі* і кірунку *прыбліжаецца да Маскоўскага прававерн ага комунізму і сялянскага* комуністычнага інтэрнацыяналу. Вось і будуць тры кірункі першага адламу беларускай палітычнай думкі.

Урэшце, што датычыцца нядаўна створанай „Сялянска - работніцкай Грамады“ — дык аб яе уплывах пакуль што мала чуваць і гэта залежыць ад далейшай дзейнасьці іхных працаўнікоў. Урэшце *яны кіруюць сваю дзейнасьць найболей на гарады* і ідучы за сваей комуністычнай ідэалёгіяй, *зьвяртаюць увагу не на сялян, але на пралетарыят.*

Дык як-жа гэта? З аднаго боку, паводле думкі аўтара, „Беларуская Сялянска-Работніцкая Грамада“ „прыбліжаецца да *сялянскага* комуністычнага інтэрнацыяналу“, а з другога — „зьвяртае ўвагу *не на сялян*, але на пралетарыят.“

З далейшага відаць, што пры спробе аналізу скамплікаваных палітычных групіровак і іх ідэалёгіяў, усё гэта ператварылася ў галаве аўтара ў поўны вінігрэт. Гэтак далей аўтар піша:

„А цяпер як-жа выглядае другая часьціна беларускай палітычнай думкі — *сялянская*. Тут таксама ёсьць некулькі кірункаў: а) перадусім радыкальна-сялянскі, каторага выдатным прадстаўніком ёсьць пасол Рагуля, б) *сялянска-соцыялістычны* кірунак, якога прадстаўніком зьяўляецца пасол Ярэміч і в) эсэраўскі соцыялістычна-рэвалюцыйны, якога прадстаўніком ёсьць замкнуты ў вязьніцу пасол Баран. Каля *гэтых прадстаўнікоў* групуюцца *ўсе сялянскія сілы у краі і заграніцай*“.

Што пасол Рагуля зьяўляецца прадстаўніком сялянскай радыкальнай групы, дык гэта праўда. Але каб п. Ярэміч мог-бы сабою вазгліаўляць асобны кірунак, ды яшчэ ней к „сялянска-соцыялістычны“(?), дык у гэта трудна паверыць. Таксама ўсім добра ведама, што пасла Барана больш цікавілі палітычныя авантуры Ластоўскага ў напрамку „літоўска-беларускай уніі“, чым безпасрэдныя справы і інтарэсы беларускага селяніна. Вывад-жа, што „каля гэтых прадстаўнікоў групуюцца ўсе сялянскія сілы ў краі і заграніцай (?)“ — ёсьць зусім дзіўны. А хто-ж тады групуецца каля Юрыя Лістапада, які „там“ разам з цэлай групай вясковых настаўнікоў і іншых сялянскіх інтэлігэнтаў, вёў падпольную работу і выдаваў нелегальную газэту „Наша Слова“? Чаму аб гэтым кірунку і аб яго органе, друкаваным пад пагрозай сьмерці, не ўспамінае аўтар артыкулу, у той час як ён успамінае аб усіх бальшавіцкіх беларускіх нелегальных газэтах? Можа дзеля таго, што Лістапад належаў якраз да тэй ідэалёгіі і напрамку якога зусім не прызнае аўтар, і які ў Польшчы групуецца каля „Час. Белар. Рады і „Грамадзкага Голасу“?

Нарэшце аўтар артыкулу нас проста... зразіў неспадзеўнай характэрыстыкай беларускіх „хадэкаў“. Прызнаемося, што для нас гэтая характэрыстыка — адкрыцьце! Вось як ён піша: „Але апроч гэтых двух вялікіх часьцін, значыцца: комуністычнай і сялянскай, ёсьць яшчэ трэцяя часьціна беларускай думкі, а гэта будзе: хрысьціянска—**социяльная** (што гэта такое? памылка друкара, ці поўная палітычная непраматнасьць аўтара?). Прадстаўнікамі гэтае групы зьяўляюцца п. кс. Станкевівіч, кс. Гадлеўскі і інш. Гэтая група мае вялікія ўплывы пасярод каталіцкай беларускай люднасьці (*згаджаемся з гэтым! Рэд.*), асабліва у Віленшчыне і пачасьці ў Наваградчыне і Горадзеншчыне. Да яе імкнуцца *і некаторыя праваслаўныя дзеячы, (вось эта дык зусім ужо няпраўда Рэд.) якія хочуц*

завясьці на зямлі новы соцыяльны лад, на падставе хрысьціянска-соцыяльнага парадку(?), не адкідаючы рэлігіі, але стараючыся яе ўвясьці ў жывую масу народа (*гэта значыць — праваслаўных беларусаў?!* Рэд.), як вялікі духовы і маральны фактар у жыцьці палітычным і грамадзкім.

Вось тут, дык нам ужо зусім няясна: якія гэта „праваслаўныя дзеячы“, што зьбіраюцца „увадзіць у жывую масу народу (праваслаўных беларусаў?) хрысьціянска-соцыяльную“ ідэалёгію паводле праграмы беларускіх хадэкаў-каталікоў.

Нарэшце аўтар канчае характэрыстыку бел. хадэкаў гэткімі славамі: „Гэты кірунак *бліжэй стаіць да сялянскай, чым да комуністычнай групы* (!) І далей: „Я веру, што немагчымая рэч, каб разам працавалі ў адным кірунку селянін і комуніст, бо адзін хоча — хутарок зямлі, а другі комуны, але я веру, што ў *агульна-нацыянальных* справах гэтыя *ўсе групы* будуць солідарны і дружны“. На гэтае мы прыпомнім аўтару, што на 14 зьезьдзе компартыі бальшавікі пастанавілі выкінуць самае слова, якое абазначае нацыянальнасьць, а ласьне з назову „расейская ком. партыя“ слова „расейская“ была выкінута і заменена словам „усесаюзная“!

Нарэшце для якога граматнага палітыка не ёсьць ясным як дзень, што комунізм па сваёй сутнасьці — інтэрнацыянальны і, што тыя псэўда-нацыянальныя формацыі, якія мы бачым у постаці нязлічаных „незалежных(?) рэспублік“, як беларуская, украінская, грузінская, калмыцкая і г. д. і г. д., зьяўляюцца толькі часовымі надбудоўкамі, хітра пабудаванымі бальшавікамі з мэтай поўнай дэнацыяналізацыі гэтых народаў.

Гэтак сама аўтару, які гаворыць ад імя „хрысьціянскіх дэмакратаў“ павінна была бы быць вядомым, што комунізм ня толькі антынацыянальны, але яшчэ больш антырэлігійны і прытрымліваецца формулы „рэлігія— опіум народаў“.

Акрэсьленьне аўтара, што „хрысьціянская дэмакратыя бліжэй да сялянскай групы, чым комуністычнай“, гучыць зусім парадоксальна!.. Гэтая акрэсьленьне можна зразумець гэтак, што хрысьціянская дэмакратыя *даволі блізка да комуністычнай групы* і справа толькі ў тым, што да сялянскай групы яна *бліжэй*.

Сумляваюся, ці падпішуцца пад гэткай „удалай“, формуліроўкай ідэалёгіі беларускіх „хадэкаў“ самі іх лідэры—кс. Станкевіч і кс. Гадлеўскі.

Згаджаючыся з агульнай думкай „хадэкаў“, што рэлігія мае вялікае значэньне ў нацыянальным і маральным адраджэньні беларускага народу, мы лічым, што працу рэлігійную сярод беларусаў-каталікоў павінны вясьці толькі каталікі, а сярод беларусаў праваслаўных — толькі праваслаўныя.

А. П.

Палітычны агляд.

У апошні час усё часьцей ды часьцей паяўляюцца весткі аб тым, што бальшавікі зьбіраюць свае войска на заходняй граніцы, асабліва на граніцы з Польшчай і Румыніяй. Дзеля гэтага пераносяцца чырвоныя аддзелы з Украіны, Каўказа і цантральных раёнаў. На граніцах Румыніі робяць украпленьні. Усё гэта робіцца паводле заявы бальшавіцкіх камісараў, дзеля таго, што магчымы нейкія важныя падзеі на Захадзе. Хаця бальшавікі кожны год з пачаткам вясны распачынаюць гэткія ваенныя дэманстрацыі на граніцы Польшчы і Румыніі, але цяпер ёсьць дзеля гэтага зусім новыя прычыны Справа ў тым, што бальшавіцкая дыпляматыя мела на ўсіх фронтах няўдачу. І тое, што яны зьвярнулі увагу на Заходнюю граніцу, ёсьць доказам гэтае няўдачы.

У пачатку мінулага года і нават яшчэ раней бальшавікі, як ведама, зьвярнулі ўсю сваю ўвагу на Азію; а асабліва на Кітай і Індыю, як Ахільлесаву пяту Англіі, з якой яны пачалі змаганьне не на жыцьцё, а на сьмерць І ў Кітаі быццам пашанцавала бальшавікам. Спачатку пачаўся рух проці ангельцаў, японцаў і наагул проці чужаземцаў. А пасьля прыхільнік бальшавікоў гэн. Фэнг пачаў перамагаць ува ўнутранай вайне з іншымі кітайскімі дыктатарамі. Але гэтыя ўдачы Фэнга, за сьпіной якога хаваліся бальшавікі, паважна занепакоілі Японію, якая пасьля часовай няўдачы манджурскага губэрнатара Чанг-Тсо-Ліна выступіла актыўна. І як рэзультат выступленьня Японіі — гэн. Фэнг быў разьбіты кінуў астаткі свайго войска і выехаў у Маскву, каб атрымаць новыя інструкцыі для далейшых опэрацыяў. У гэты самы час Чанг-Тсо-Лін, быццам захварэўшы, выехаў у Японію, а Манджурыя фактычна застаецца пад уладай японцаў. У Кітаі пачынаецца супакой і можна заўважыць агульнае імкненьне, каб узмацаваць уладу цэнтральнага пэкінскага ўраду. У Пэкіне распачалася конфэрэнцыя з прадстаўнікамі вялікіх дзяржаваў у справе перагляду экстэрыторыяльнасьці чужаземцаў. Усе гэтыя зьявішчы акурат непажаданы для бальшавікоў, якія хочуць раздзьмухаць пажар рэвалюцыі ўва ўсей Азіі і выперці адтуль эўрапэйцаў. Бальшавікі ўсе свае надзеі будавалі на ўдачы ў Кітаі. Дзеля гэтага яны летась зусім пакінулі ў спакоі Захад, каб сьцягнуць усе сілы на Усход. Калі б ім удалося зрабіць у Кітаі бальшавіцкі пераварот, дык гэта адклікнулася-б спачатку на Індыі, а пасьля на Малай Азіі і Амэрыцы. У папярэднім палітычным аглядзе мы казалі, якое вялізнае значэньне мае для Заходняе Эўропы, Азія і Афрыка, як месцы збыту эўрапэйскіх тавараў і калёнізацыі. І гэты пякельны плян бальшавікам ня ўдаўся. Няўдача бальшавіцкай дыпляматыі на Д. Усходзе ёсьць пачатак яе няўдачаў на ўсіх іншых фронтах.

Няма для іх ніякай выгады і ад дагавору з Турцыяй, дэмонстратыўна падпісаным Чычэрынам у Парыжы пасьля няўдачнай паездкі ў Зах. Эўропу. Турцыя пачала безпасрэдныя перагаворы з Англіяй у справе мосульскага пытаньня і не высказваець ніякіх хаценьняў зьмяніць аружным спосабам пастанову Лігі Народаў у гэтай справе. Таксама аслабла актыўнасьць друзаў у Сірыі. Вось дзеля чаго бальшавікі ізноў вярнуліся да заходняй граніцы.

Іх надта несупакоіць тое, што ўся заходняя Эўропа падпадае пад уладу ангельска-амэрыканскага капітала. А гэта шмат небясьпечней для іх, чымсь ранейшая гэгэмонія Францыі. Перш-на-перш трэба адзначыць выразную пазыцыю Амэрыкі ў адносінах да С.С.Р.Р. Для апошняй надта важна, каб дабіцца прызнаньня Амэрыкай савецкай улады ў Расеі de jure. Гэта надта падняла-б іх аўторытэт у вачох эўрапэйскіх дзяржаваў. Дзеля гэтага, каб даказаць Амэрыцы карысьць гандлёвых зносінаў. бальшавікі ў апошнія гады, асабліва пасьля таго, як пачаўся конфлікт з Англіяй, большасьць сваіх заказаў зрабілі ў Амэрыцы. Але амэрыканскія прамысловцы надта добра ўцямілі гэты манэўр. Урэшце, якія-ж гэта былі заказы? Вываз пшаніцы і хлопака, г.зн. акурат тых прадуктаў. якіх адчуваецца часовы недахват у С.С.Р.Р., дзякуючы неўраджаю ў пазамінулы год. Значыцца на гэты кручок бальшавікам ня ўдалося злавіць асьцярожных і практычных амэрыканцаў, якія ня хочуць кідацца ў небясьпеку бальшавіцкае заразы дзеля няпэўных карысьцяў. Годзі толькі з бальшавікамі наладзіць нармальныя дыпляматычныя або гандлёвыя зносіны, як рэзультатам гэтага будзе заліцьцё усяго краю бальшавіцкімі агітатарамі, шпіонамі правакатарамі і ўсялякага роду ліхадзеямі. Дзеля гэтага Амэрыка зусім ня хоча ісьці за прыкладам Англіі, Кітая, Францыі ды інш. дзяржаваў якія суп койна жылі, пакуль не ўваходзілі ў прыязныя зносіны з бальшавікамі. Дзеля гэтага нават амэрыканская гандлёвая палата нядаўна высказалася проці прызнаньня савецкага ўраду de jure. Гэта пастанова амэрыканскіх гандлёвых-прамысловых сфэраў зрабіла вельмі цяжкае ўражаньне ў Маскве.

Рашуча адмовіўшыся ад таго, каб увайсьці ў цесныя гандлёвыя і дыпляматычныя зносіны з бальшавікамі, Амэрыка зьяўляецца вернай хаўрусьніцай Англіі ў змаганьні з імі. У апошні час бальшавікі паднялі больш гвалт з прычыны захвату Эўропы ангельска амэрыканскім капіталам, чымсь па поваду лёкарнскага паразумеьння. Апошняе была толькі падставай для першага. Уся Эўропа, як ведама, перажывае страшэнны эканамічна-фінансавы крызіс. Уся Заходняя Эўропа ёсьць даўжнікам Англіі і Амэрыкі. І ўсе дзяржавы, як Францыя, Нямеччына, Італія, Польшча. Чэха-Славакія ды інш., будучы даўжнікамі, патрабуюць новых крэдытаў. Новыя пазыкі можна атрымаць толькі ў Амэрыцы або Англіі, якія, хаця й самыя перажываюць цяжкі эканамічны крызіс, але усёткі маюць яшчэ вялізныя грашавыя запасы. А апроч таго ўсе эўрапэйскія дзяржавы. на якіх будавалі свае надзеі бальшавікі, апынуліся ў найсільнейшай фінансавай залежнасьці ад Англіі і Амэрыкі. Апошнія, як рашучыя ворагі бальшавікоў старающца выкарыстаць свой уплыў у варожым для бальшавікоў напрамку. Нямеччына пайшла на паразуменьне з Англіяй і Францыяй, дзеля таго што ей патрэбны амэрыканскія капіталы. Чэмбэрлен перацягнуў на свой бок Муссоліні толькі абецанкамі уступак у справе ваенных даўгоў. Апрача таго, урэгуляваўшы старыя даўгі ў Амэрыцы Італія атрымала новую пазыку 100 міл. даляр. Рэч зусім зразумелая, што праз тое самае Італія робіцца хаўрусьніцай сваіх крэдытараў і аслабляе сваю сувязь з бальшавікамі. Для Польшчы няма выхаду без пазыкі, якую таксама можна атрымаць або ў Амэрыцы, або ў Англіі. Ужо ў Варшаве і Нью-Іорку вядуцца перагаворы з прадстаўнікамі амэрыканскіх банкаў па пытаньню аб пазыцы пад залог тытунёвай манаполіі. Таксама вядзе перагаворы і Францыя з Амэрыканскімі капіталістамі, прапануючы амэрыканцам тытунёвую манаполію. Гегэмонія жа ангельска-амэрыканскага капіталізма над ўсей збанкрутаваўшай Эўропай павінна прывясьці перш-на-перш да яе згоднасьці па другое да эканамічнага аздараўленьня, а па трэцьцяе, да поўнага зьніштажэньня палітычнага ўплыву бальшавікоў.

Гэткім чынам бальшавікі, меўшыя няўдагу ўва ўсіх частках сьвету, апынуліся пад блёкадай ангельска-амэрыканскага капітала. І гэта блёкала больш небясьпечна для бальшавіцкага існаваньня, чымсь збройная. У гэтай пятлі, якая сьцягіваецца ўсё мацней ды мацней, бальшавікі ў канцы канцоў павінны будуць задушыцца.

N.

ПАЛІТЫЧНАЯ ХРОНІКА.

У Польшчы.

— Сэнат адкінуў прыняты ўжо Соймам Закон, які даваў Радзе Міністраў права накладаць кары за прасрочку ў аплаце падаткаў.

— Пытаньне аб вароце ў армію маршалка Я. Пілсудскага, якое вельмі нэрвуе як яго прыхільнікаў, гэтак і праціўнікаў,—яшчэ ня вырашана.

— У палітычнай Сэкцыі Рады Міністраў па справам меншасьцяў і „крэсаў“ разглядалася справа аб жы-

БЛАСКО ІБАНЭЗ

ДАЧКА ВЕДЗЬМЫ.

(*З гішпанскага*).

Мар‘етту, маладую ўдаву ў жалобе, знал амаль што ня ўсе падарожныя, ехаўшыя ў гэтым вагоне трэцяй клясы. Гэта жанчына моўчкі сядзела каля вакна і туліла да грудзей маленькае дзіця. Яе цёмны сілуэт зьвяртаў на сябе пагляды і ўвагу ўсіх.

Старыя сялянкі глядзелі на яе, адны з цікавасьцю, іншыя з пагардай, апіраючы рукі на пастаўленых у сябе на каленах кошыках, поўных пакупак зробленых у Валяне.

Мужчыны, курыўшыя цыгары, кідалі на яе хітрым вокам.

Ува ўсей перагародцы вагона казалі толькі аб ёй, апавядалі яе гісторыю з уласнымі дадаткамі.

Першы раз ад сьмерці свайго мужа Мар‘етта адважылася выйсьці з хаты. Прайшло ўжо тры месяцы. Відаць, што ўжо перастала баяцца помсты Пэнляя, брата памёршага мужа. Гэты малы чалавечак, 25-ёх гадоў, быў страхацьцём усяе ваколіцы. Гэты маладзец неяк любіў авантуры са стрэламі і барацьбой на сьмерць і жыцьцё. Быўшы сынам багатых бацькоў, кінуў усю маемасьць і пайшоў на авантурнае жыцьцё, праводзячы час або ў вёсках, калі сяляне пазвалялі яму тут жыць, або ў горах, калі неспагадлівыя адважываліся данесьці на яго ўладзе.

Мар‘етта выглядала супакойнай і здаволенай. О, подлая гадаўка! Меўшы гэткую чорную душу, была гэткая прыгожая, сваімі гордымі рухамі напамінала проста каралеву.

Тыя, хто першы раз яе бачыў, захапляліся яе прыгожасьцю. І ўзапраўды яна была як тыя Мадонны, сьцеражыўшыя вёсак. Твар мела белы і ясны. Час-ад-часу слабая хваля чырвонасьці хварбавала яе шчокі, рабіўшыяся падобнымі да лепясткоў рожы; яе вочы былі прадаўгаватыя, чорныя і гарачыя, як пекла, з доўгімі загнутымі расьніцамі. Белая як сьнег шыя была перавязана чорнай істужкай, ад якой скура здавалася яшчэ бялейшай. Яна была высокая, а яе круглыя і цьвёрдыя грудзі выразна адзначаліся пад чорнай блюзкай.

Але была прыгожая!.. Дзеля гэтага можна ўцяміць шаленства Пэпэта, яе няшчаснага мужа.

Дарма ўся сямейка супраціўлялася іхняму вясельлю. Ня мела ніякага сэнсу, каб гэткі як ён багаты чалавек ажаніўся з беднай дзяўчынай, ды апроч таго з дачкой ведзьмы, памоцніцай маці, ў ейных паскудных работах!

Але яму да гэтага не было ніякага дзела. Маці Панэта памёрла засумаваўшыся. Суседзі казалі, што лепш хацела легчы ў дамавіну, чымсь бачыць у сваей хаце дачку ведзьмы. А Пётра Пэнляй, які дагэтуль мала цікавіўся гонарам сямейкі. цяпер пасварыўся з братам. Яму зусім не хацелася, каб ягоны брат ажаніўся з дзяўчынай бязумоўна прыгожай, але ўмеўшай, як казалі справядлівыя сьведкі, прыгатаўляць атруту, памагаўшай сваей маці дабываць кроў малых валацугаў, кроў патрэбную дзеля таго, каб рабіць таемныя мазі... якімі націралася кожную суботу перад выездам на шабас...

Пэпэт, які сьмяяўся з усяго гэтага, вырашыў справу, ажаніўся с Мар‘еттай. І гэткім чынам Мар‘етта сталася гаспадыняй яго вінаградных садоў, ягоных плянтацыяў, яго вялікага дома на вуліцы Майер і таляраў, якія маці Пэпэта хавала ў вялікай скрыні, стаяўшай пад ложкам.

Пэпэт здурэў! Гэтыя дзьве чартоўкі мабыць далі яму нейкай атруты, якійсь „магнэтычны парашок“, каторы, як казалі найбольш дасьведчаныя бабы, меў такую сілу, што будзіў ніколі непагасаўшы жар каханьня.

доўскай меншасьці. Сэкцыя прызнала за жыдамі права ўжываць сваю мову на сабраньнях. Апрача гэтага сэкцыя зацьвердзіла распараджэньне Міністра унутранных Справаў у справе атрыманьня абыватэльства на крэсах і інш.

—Міністар Марачэўскі (П.П.С.) падаўся ў адстаўку і маніцца выйсьці з каб нэту ня гледзячы на ўгаворы сваей партыі.

—Вайсковы Міністар гэн. Жэлігоўскі мае замер катэгарычна патрабаваць пав роту ў арм ю маршалка Я. Пілсудскага, ставячы ў залежнасьць ад гэтага сваё далейшае супрацоўніцтва ў Урадзе А. Скшынскага.

— У Менска-Мазавецкім Старостве выкрыты непарадкі. У зьвязку з гэтым 15 урадоўцаў аддаюцца пад дысцыплінарны суд.

— У Лодзі выкрыты вялізныя надужыцьці ў паліцыі. У зьвязку з гэтым каманданта паліцыі перавялі на провінцыю.

За граніцай.

Амэрыка. Нью Іоркская Гандлёвая Палата адмовілася ад гандлёвых зносінаў з бальшавікамі і наогул выказалася проці прызнаньня Саветаў. Прадбачыцца, што гэткую жа пастанову вынясуць і іншыя штаты Амэрыкі, а таксама і Канада.

Францыя. Прэзыдэнтам парляманту выбраны Эрыё. Рада Міністраў ўнесла ў парлямант праэкт закону, які зьмяняе дасюлешнюю сыстэму выбараў. Кангрэс соцыялістаў высказаўся проці ўваходу ў урад Брыяна. У зьвязку з фінансавым крызісам і праэктамі міністра Думэра аб санацыі фінансаў магчымы кабінэтны крызіс.

Вэнгрыя. Сьледзтва ў справе фальшывоманэтчыкаў ідзе вельмі цяжка, бо ў справу замешаны надта высокія „сфэры". Аднак-жа арыштаваныя— больш 24 асобаў, у тым ліку кн. Віндішгрэц і епіскап Задравец, аддаюцца пад суд. Францускія газэты высказываюць жаданьне інтэрвэнцыі, з прычыны таго, што як выясьняе сьледзтва—справа гэта—ня простая справа аб фальшаваньні грошаў, але мае палітычную падставу. Аднак францускі пасол у Вэнгрыі афіцыяльна заявіў прадстаўнікам прэсы, што францускі Урад разглядае гэтую справу, як справу аб звычайным крымінальным праступку аддзельных асобаў. У апошнія дні арыштаваны яшчэ і граф Андрашы.

Нямеччына. Усе клопаты Лютэра аб стварэньні „вялікай коаліцыі" з прадстаўнікоў найбольшых партыяў парляманту—ня прыводзяць ні к чаму з прычыны, галоўным чынам, не жаданьня супрацоўнічаць соцыялістаў знацыяналістамі. Гэткім чынам крызіс ураду запягваецца.

У Нямеччыне то тут то там раскрываюцца загавары, якія маюць на мэце манархічны пераварот.

Італія. Дэкрэтам караля Мусоліні назначаны міністрам военным, марскім і паветраных сілаў.

Турцыя. Хаця па пытаньню аб Масуле і вядуцца перагаворы і ёсьць надзея на ўлажаньне канфлікту, аднак, па заяўленьню камісара па заменжным справам Тэфвік-Бея, Турцыя ніколі не адмовіцца ад сваіх правоў на гэтую провінцыю.

Агляд прэсы.

Па поваду выязду польскіх соймавых паслоў у С. С. Р. Р. польская газэта „Słowo", кажучы аб складзе гэтай „дэлегацыі", піша:

„Выбар паў на пас. Брыля, Ваяводзкага, Фідэркевіча і кумпанію, як найбліжэйшых па духу да комунізму *і найбольш чуткіх на пэўныя дабрадзействы матэрыяльнага гатунку*".

А далей:

„Паслы Брыль і Фідаркевіч прыймаюць інтэрвьюераў, гавораць прамовы, дзе ў кожным сл ве агідная брахня. П. Брыль кажа, што „вочы польскага рабочага народа зьвернены на Савецкую Беларусь", на што яму адказваюць, што „Савецкая Беларусь заўсёды гатова прац гнуць руку таварышам з Заходняй Беларусі".

Ахарактэрызаваўшы заявы і прамовы паслоў „экскурсантаў", далей аўтар артыкулу зусім справядліва піша:

Справа зусім зразумелая, як цэннымі зьяўляюцца для бальшавікоў гэтыя спавяданьні. Савецкае радіо апавешчае гэта ўсяму сьвету, а тысячы савецкіх часопісаў інфармуюць грамадзкую думку ў Расеі. Каб прыдаць пасольскай экскурсыі яшчэ больш значэньня, савецкая прэса падчырківае, што ў склад яе ўвайшлі „паважныя прадстаўнікі сялянскіх партыяў".

Дык няма дзіва, што „Известия" друкуюць павітальны артыкул, у якім м. інш. напісана:

„Прыезд экскурсыі сьведчыць аб вялізным поступе збліжэньня між Польшчай і С. С. Р. Р. Факт прыезда польскіх парлямэнтарыстаў трэба адзначыць як здарэньне надта радаснае, дзеля таго, што польскія паслы відавочна пракonваюцца аб фальшы дасюляшніх інфармацыяў аб Расеі (!? Рэд.). А тое, што экскурсыя складаецца з прадстаўнікоў партыяў сялянскіх, якія да нядаўняга часу былі воража настроены адносна Саветаў, мае таксама ня меншае значэньне, дзеля таго, што польскія прадстаўнікі перакаваюцца, што С. С. Р. Р. не пагражае незалежнасьці Польшчы...

Кажучы аб гэтым артыкуле „Известія'ў", віленскае „Słowo" піша:

„Известия", ня гледзячы на ўсю сваю прыхільнасць для п. Брыля і Гэльмана шмат больш асьцярожныя, чымся энунцыяцыі, якія высказалі савецкія заправілы ў Менску, казаўшыя аб гатоўнасьці пралетарыята Беларусі ісьці на падмогу „прыгнечаным" масам у Польшчы. Няма дзіва, што ў Маскве патрэбны вышэйшы тон палітыкі, а Менск быў больш сардэчны, а праз тое і больш шчыры. Аб гэтай гатоўнасьці трэба добра памятаць, дзеля таго, што яна зьяўляецца найлепшым комэнтарыям палітычных імкненьняў Саўдэпіі.

Вяртаючыся *да брахлівай кампаніі, якую распачалі соймавыя паслы за межамі* дзяржавы, трэба адзначыць, што грамадзкая думка будзе дамагацца ад іх строгага рахунку за тое, што яны казалі ў Менску і Маскве".

Нядаўна ў „Kur. Warsz." зьявіліся два артыкулы п н. „Школьныя справы ў Віленск ваяводзтве", у якіх аўтар кажа аб літоўскай і беларускай школьнай справе, дзе м. інш. гаворыцца:

„Рэзультаты прапаганды беларускае школы аказаліся зусім нязначныя. Лік дэкларацыяў быў гэткі малы, што не прыйшлося адчыніць ніводнай чыста беларускай школы, але затое адчынілася каля 20-ёх школаў утраквістычных польска-беларускіх у мясцовасцях, у якіх побач дэкларацыяў беларускіх былі зложаны ў адпаведнім ліку дэкларацыі польскія..

Кажучы аб гэтай карэспандэнцыі, „Kur. Wileński" м. інш. зусім справядліва заяўляе:

„Трудна знайсьці вялікшую хітрасьць або незнаёмства са справай, дзеля таго што добра ведама, што беларускае насяленьне, якое складаецца з пары мільёнаў душ, не атрымала ніводнай школы, апрача існуючых ужо 20-ёх белар. школ урадовых і гэта толькі дзеля таго, што *языковыя законы застаюцца ўсё толькі на паперы*, але не дзеля таго, што насяленьне адняслося да роднай школы без ніякага зацікаўленьня.

Гэта насяленьне, не бачучы на ўсе адміністрацыйныя зьдзекі, падало ўжо 15.000 дэкларацыяў, якія даюць яму права на 412 беларускіх пачатковых школ, утрымліваных на ўрадовы кошт. А тое, што, ня гледзячы на ўсё гэта, яно не атрымала нічога, выклікала надта дрэннае ўражаньне для г. наз. „дзяржаўнага інтарэсу", якім гэтак любяць засланяцца некаторыя людзі, калі робяць гвалт або фальшуюць праўду,—і гэта значна пашкодзіла веры ў законнасьць дзяржавы, спаўненьне законаў і мэтазгоднасьць спаўненьня загадаў улады.

Далей аўтар робіць падрахунак тых школаў, якія засталіся да сёньнешняга дня і якія зачынены уладай у працягу 1921—25 г. і канчае гэтак:

„Вось як інфармуюць Варшаву аб крэсавым жыцьці, дык няма дзіва, што ўсяго гэтага вельмі сумныя рэзультаты.

З удзячнасьцю спатыкаючы ў віленскай прэсе справядлівыя і прыхільныя для нас галасы, мы толькі дзівуемся, чаму прыкладам эндэкаў віленскія карэспандэнты не інфармуюць дэмакратычныя польскія органы ў Варшаве аб запраўдным палажэньні справы ў нашай многапакутнай Бацькаўшчыне.

У С.С.Р.Р.

Паслы Польскага Сойму у С.С.Р.Р.

Паслам Польскага Сойму, якія паехалі ў Расею (сьпісак паданы ў папярэднім нумары „Грамадз. Гол.") бальшавікі зрабілі пышную сустрэчу. У Менску на станцыі віталі іх прадстаўнікі вышэйшых урадаў, розныя дэлегацыі. „Пачотны караул" быў ад камсамольцаў, іграла аж 6 вайсковых аркестраў. У асобнай групе былі б. паслы Кахановіч і Каліноўскі з шырокімі чырвонымі істужкамі праз плячо, б. сябры Віленскага Белар. Нац. Кам. з Красінскім і Жаўрыдам на чале—мелі болей вузкія гэткія-ж істужкі. Паслы ў Менску не затрымаліся і паехалі ў Маскву.

Там іх сустракалі таксама з помпай. Для спатканьня і прыняцьця гасьцей быў арганізаваны спэцыяльны камітэт. Паслоў частуюць параднымі абедамі і г. д. Адным словам робіцца ўсё магчымае, каб госьці атрымалі з пабыту ў Саўдэпіі якнайлепшае ўражаньне. Адно толькі—ня чуваць, каб да паслоў дапусьцілі нейкую дэлегацыю ад сялян... Ды і іх самых вядуць толькі туды, куды бальшавіцкія ўлады назначылі. Вядома-ж, што пакажуць ім толькі тое, што добра прыгатоўлена „на паказ" заграпічным гасьцём наагул.

Паслы паехалі „азнаёміцца" з палажэньнем. Азнаёмяць іх, а як-жа!

Народны самасуд.

У Савецкай Беларусі бальшавікі ніяк ня могуць зладзіць з сялянамі. Як ні зварачваюцца „тварам да вёскі" комуністычныя „таварышы"—сяляне іх спатыкаюць вельмі дрэнна. Проста кажучы: б'юць па гэтаму твару. У апошнія часы—ў зьвязку з перавыбарамі ў Саветы павялічылася агітацыя на вёсках. І вось адначасна з гэтым узьнялася хваля сялянскіх самасудаў над камісарамі і іншымі бальшавіцкімі „шышкамі" розных рангаў. За час ад 15 сьнежня 1925 г. да 5 бягучага студня ў аднэй Магілёўшчыне зарэстраваны вось якія выпадкі:

1) Каля мяст. Шклога ў лесе знойдзены трупы забітых: камісара

Страшная ведзьма, з малымі злымі вачыма, якая не магла прайсьці праз вёску, каб яе не абкідалі каменьнямі дзеці, жыла ў чорнай нары за вёскай. Спазьніўшыся падарожны, якому трэба было прайсьці тутака сярод ночы, ішоў дрыгочучы і жагнаючыся раз за разам. Пэпэт выцягнуў Мар'етту з гэтае нары і быў шчасьлівы, што мае за жонку найпрыгажэйшую жанчыну ўва ўсей ваколіцы.

Але як-жа-ж яны жылі! Пачцівыя жанчыны казалі аб гэтым з абурэньнем. Відаць было адразу, што гэткая сямейка зьяўляецца рэзультатам нейкіх чартоўскіх штук. Пэпэт амаль што зусім ня выхадзіў з хаты: забыўся аб працы ў полі, не даваў работы людзям сзаім, ані на часіну не хацеў быць падалёк ад жонкі. Людзі, паглядаючы праз адчыненыя дзьверы і заўсёды адчыненыя вокны бачылі іхняе каханьне. У шчасьці ды радасьці, з вясёлым сьмехам, з тысячамі пацалункаў право зілі яны дні і ночы, сьмяючыся сваім каханьнем са ўсяго сьвета і людзей. Гэта ня было жыцьцё хрысьціянскае. Яны былі як два сабакі, ашалеўшыя ад жаданьня, ляцеўшыя праз поля і дарогі побач сябе. Ах! гэта праклятая гадаўка! Гэта яна і ейная маці запалілі гэты чартоўскі вагонь у жылах беднага Пэпэта.

Ніхто ня дзівіўся, бачучы, што ён робіцца ўсё худзейшы, усё жаўцеўшы, усё меншы, быццам грамніца, якая дагарае...

Вясковы дохтар, адзіны чалавек, які сьмяяўся з ведзьмаў, чароўных напіткаў і розных чараў, казаў, што ім трэба разыйсьціся; паводле яго гэта была адзіная рада. Але яны таксама жылі і далей Ен усё болей змучаны і слабы, яна ўсё больш прыгажэйшая ды харашэйшая. Радзіўся сын. Два месяцы пасьля гэтага Пэпэт памёр ціха і спакойна, як гаснуўшая сьвечка. Да апошняй часіны клікаў да сябе жонку, працягваючы да яе рукі з каханьнем.

У вёсцы ўсё заварушылася. Вось рэзультаты чараў! Старая зачынілася ў сваей нары баючыся, каб яе не забілі каменьнямі, а дачка таксама праз цэлыя тыдні ня важылася выйсьці з хаты. Суседзі чулі, як плакала і мучылася.

Урэшце абкіданая поглядамі ненавісьці і праклёнствамі пачала хадзіць на могілкі, забіраючы заўсёды з сабой маленькага сыночка.

Спачатку дрыжэла ад страху перад Пэнлям, сваім страшным дзеверам, для якога забіць чалавека — гэта было дзела мужчынскае адвагі і які няраз пагражаў, што скруціць галаву прыгожай ўдаве і старэй ведзьме. Але ось ужо месяц як яго нідзе ня бачылі. Мусіць хацеў прачакаць у горах нейкую буру разам з іншымі бандытамі, або нейкая „справа" зацягнула яго ў далейшыя ваколіцы.

Мар'етта ўрэшце адважылася выйсьці з хаты і паехаць у Валянс па закупкі... О, якая пані! Якія яна робіць міны, раскідаючы грошы беднага мужу!

Ад варожых шэптаў і мармытаньня ў перагародцы вагона шумела як у вульлі. Падарожныя нахальна з ненавісьцю ды цікавасьцю ўглядаліся на маладую жанчыну. Мар'етта сядзела супакойная і адвярнуўшы да вакна свае каралеўскія п ўныя пагарды вочы, глядзела на мігцеўшыя хутка багатыя плянтацыі, на белыя дамочкі, уцякаўшыя ў блакітную цішыню, удоўжкі лініі імкнуўшага поезда. А ў той час неба на захадзе пачало гарэць, а вялікае чырвонае сонца танула ў залатых воблаках.

Цягнік затрымаўся на малай станцыі. Колькі жанчынаў з паміж найбольш абураных і любіўшых плёткі пачалі хутка выходзіць з вагона, выкідаючы перш-на-перш свае кошыкі і скрынкі.

Прыгожая ўдава, тулячы да грудзей дзіця і нясучы кошык на плячы, памалу выйшла за іншымі. Яна засталася далёка ззаду за разазлаваўшыміся бабамі. Яна хацела быць адна, далёка ад іхніх подлых закідаў.

(*Працяг будзе*).

Магілёўскага „Опродкома“— Шмуйлоўскага і 2 жаўнераў, што яго „эскартавалі“; 2) Ў вёсцы Трашчыцы забіты сьледавацель Г. П. У —Ярмалінскі, пры чым усе яго справы сяляне спалілі; 3) Ў вёсцы Сіпколін забіты ваенком з пяхотнага палка Совішчын, які прыехаў ў гэтую вёску на пабыўку; 4) Ў вёсцы Васілава забіты два сябры Быхаўскага „Камсамолу“— Мэндэльзон і Юзэфовіч, якія прыежджалі туды агітаваць за закрыцьцё царквы; 5) Пры ст. Хольча знайшлі труп Жлобінскага чугуначнага камісара; 6) Ў вёсцы Наста забіты камісар Жлобінскага „Культпрасьвета“ Замбовіч; 7) Ў вёсцы Марговічы забіты „селькор“ Наўмчык і яго сын камсамолец.

Надта відаць сялянам падабаецца бальшавіцкі „твар“...

„Лодыры“.

„Работа“ бальшавікоў на вёсцы дае т‘кі нейкія рэзультаты. Гэтыя рэзультаты — розьнь паміж сялянамі. „Разслоеніе“ вёскі адбілася перш-наперш на тым, што „бедната“ зусім пачала адбівацца ад працы. Ей ўсе агітатары цьвердзяць, што яна, а не хто іншы павінна ўзяць „уладу“ на мясцох. І вось пад ўплывам гэткай агітацыі, бедната зусім перастае працаваць і займаецца толькі даносамі на „сярэднякоў“, асабліва-ж на „кулакоў“. Варожасьць паміж беднатой і сярэднякамі асабліва рэзка выступае цяпер, на выбарах ў Саветы. Як відаць са зьмешчаных дасюль у бальшавіцкіх газэтах адчотаў, „бедната“, а разам і комуністы праходзяць вельмі слаба. Беднату не выбіраюць галоўным чынам дзеля яе бліскасьці да комуністаў ды дзеля таго, што яна здабыла сабе акрэсьляны назоў „лодары“. Гэткую-жа пекную назву ў некаторых месцох заслужылі і „Камсамольцы“. „І тыя і другія—ўносяць толькі непакой і распусту ў вёску“, як акрэсьлілі сяляне на выбарах у Смаленшчыне...

„Сымпатыі“ народу да бальшавікоў ііх гадунцоў—„лодыраў“ пачынаюць т‘кі выяўляцца.

„Гістарычнае“ апраўданьне.

Маскоўская „Праўда“ ў № 6, сцьверджае, што „бедната“ на вёсках і „камсамольцы“ празваны „лодырамі“, і як такія ня маюць сярод сялян ніякіх уплываў, піша, што трэ‘ як мага змагацца з гэтым „злом“: „мы—працаўнікі“,—піша газэта — „дэмагагічныя клічкі павінны быць „ізжыты“ на вёсцы шляхам выясьненьня сялянам, што розныя слаі зьяўляюцца рэзультатам гістарычнага і гаспадарчага істнаваньня групаў“...

Папаліся і беднякі! Вось ім і гісторыя! Пакуль ня было бальшавікоў была бедната, але працавітая. Цяперака „лодыры“. Што ж: па Марксу і Леніну трэ вёску „пралетарызаваць“, каб выгнаць з сялян варожы да соцыялізму „дух ўласьнікаў“. Дзеля гэтага хоць і абяцалі усім беднякам усялякіх палёгак, зямлі, працы і г.д., але як рукамі абаламучанага народу дабіліся свайго, ня толькі не паправілі жыцьцё беднаты, але давялі іх да таго, што яе цяперака называюць „лодырамі“... Усё ў парадку у соцыялістычным царстве і ідзе згодна з патрэбай соцыялістычнага талмуду і— „гісторыі“.

Масавыя арышты.

У зьвязку з ажыўленьнем паўстанчага руху на Беларусі — ізноў пачалася энэргічная „работа“ Г.П.У. Усюды даконваюцца масавыя арышты. На Украіне арыштавана больш 500 асобаў. Цяперака гэткія ж арышты даконваюцца на Каўказе, дзе арыштавана больш 150 чалав. Сярод арыштаваных ёсьць вышэйшыя „чыны“ чырвонай арміі. Арышты тлумачацца раскрыцьцем нейкага „манархічнага загавару“.

ЖЫЦЬЦЕ ПРОВІНЦЫІ.

Патрэба навучаньня Закону Божага ў беларускай мове.

(*м. Казлоўшчына*, *Слонімск. пав.*)

Па усёй нашай Беларусі параскіданы соткі, нават тысячы польскіх урадовых пачаткавых школаў, у якіх, з прычыны адсутнасьці „роднае школы прымушаны вучыцца і нашыя беларускія дзеткі. Па закону, калі ў гэткай пачатковай школе ёсьць неменш 15 вучняў праваслаўных, дык выкладаньне Закону Божага павінна абавязкова рабіцца сьвяшчэннікам ці дзяком, калі апошні мае на гэта права, павінна выкладацца ў *матчынай мове* вучняў.

Здавалася бы, што вось тут і можна папрацаваць на карысьць Бацькаўшчыны. Але, ня тое ў галаве ў нашых айцоў духоўных. Усе яны амаль без выняткаў, лічаць гэтую справу зусім непатрэбнай „крутанінай“ і рупяцца толькі аб тым, каб як найхутчэй адбыць гэтыя лекцыі. Часьцей-жа за ўсё нашыя бацюшкі зусім не зьяўляюцца на лекцыі Закону Божага. У выніку гэтага, дзеткі, якія вучыліся 4 гады, ня ведаюць нават як перажагнацца, не гаворачы ўжо аб малітвах і інш. Карыстаючыся з гэткай нядбаласьці нашых айцоў, польскія вучыцелі прымушаюць — праваслаўных дзяцей хадзіць да касьцёлаў і гаварыць малітвы папольску. Ня лепш стаіць справа і там, дзе законавучыцель, хаця і зьяўляецца на лекцыі акуратна, але выкладае іх... *парасейску*, бо для беларускіх дзетак гэтая мова гэтак сама незразумелая. У некатарых школах нават прымушаюць вучняў купляць расейскія падручнікі рэлігіі, якія выдаюцца Варшаўскай Мітраполіяй. (Вельмі дзіўна, што *для некалькіх тысячаў* расейцаў праваслаўны Сынод выдае падручнікі ў іх роднай мове, а вось дзеля таго, каб выдаць гэткія падручнікі *для мільёнаў* беларусаў, дых... няма грошаў). І ў рэзультаце ўсяго гэтага з нашых дзетак выходзіць, як гавораць, „ня Богу сьвечка, ані чорту качарга“, і не праваслаўны і не каталік; спытаешся, што гэта Бог, дык пакажа на вобраз, а далей ані слова.

Праўда ёсьць і выняткі. Гэтак у вёсках Лявонавічы, Колкі і Нянадавічы, Казлоўшчынскае гміны, у ўрадовых школах Закон Божы выкладае месцовы дзяк *пабеларуску*. Але, з прычыны браку праваслаўных беларускіх падручнікаў, ён карыстаецца падручнікам Шустэра для беларусаў-каталікоў, з некаторымі папраўкамі. Сяляне вельмі гэтым задаволены. У іншых-жа школах нашае і суседніх валасьцёў, дзе вучаць сьвяшчэннікі, выкладаньне ідзе парасейску.

Калі-ж, нарэшце, яны споўняць жаданьне народу і пяройдуць на яго родную беларускую мову?

Зялёны.

„Рэдукцыя“ праваслаўных.

(*Слонімшчына*).

У апошні час у нас, на Слонімшчыне, пачалі звальняць з установаў усіх праваслаўных урадоўцаў. Робіцца гэта нібыто з прычыны агульнага зьменшаньня штатаў, але гэтае „зьменшаньне“ чамусьці стасуецца толькі да праваслаўных. Відаць добра зразумелі нашыя старасты Конституцыю і прынцып: „роўныя з роўнымі і вольныя з вольнымі“. Ніяк ня могуць яны ўцяміць, што праваслаўны беларус такі самы грамадзянін Рэчыпаспалітай, як і паляк з пад Варшавы. А трэ‘ было-б памятаць, што трэцяя частка насяленьня ў Польшчы ёсьць не палякі, і што з гэтай часткай трэба паважна лічыцца. Чым больш будзе ўціску, тым вялікшае будзе незадаваленьне. Трэба памятаць, што кожны неправідлова „зрэдукаваны“ будзе непрыяцелям Польшчы.

Янка П.

№ 1 „ПЯРУН“ № 1

Гумарыстычны дадатак да „Грамадзкага Голасу“.

АД РЭДАКЦЫІ: Ня маючы даляровых крэдытаў на выдаваньне рожных „Маланак“ ці іншых гумарыстычных часопісяў, мы пастанавілі часова ўвясьці ў нашай газэце гэты аддзел сатыры, гумару і жартаў.

Падзяка.

З прычыны таго, што ў нас бракуе месца, каб дзякаваць кожнага з чытачоў „Пяруна“ паасобку, як гэта робіць „Сялянская Ніва“, дык мы ўперад і, гэтак кажучы, агулам прыносім падзяку ўсім тым нязьлічаным тысячам нашых сымпатыкаў, якія прышлюць нам выразы прыхільнасьці і „добрыя словы“.

Шукаюць пасады.

— Чаго гэта нашыя паслы паехалі ў Саўдэпію?

— Дык пэўне-ж шукаць працы!

— Як гэта?

— Справа, бачыш, вось у чым. Як кажуць, у зьвязку з агульнай ашчаднасьцю Ўрад маніцца „зрэдукаваць“ Сойм, дык вось паслы і паехалі да бальшавікоў шукаць пасадаў, з адпавядаючымі іх апэтытам „дыэтамі“.

З гутарак.

— Чаму гэта ня чуць у Сойме пасла Рака-Міхайлоўскага? На‘т Ярэміч і той выступае, а ён не.

— Навошта-ж яму выступаць?

— ???

— І за маўчаньне дыэты плацяць!

Не на часе.

— Чаго гэта пасол Ярамеіч паплёўся ў Саўдэпію? Няўжо-ж, каб маўчаць там як у Жэневе?

— А хаця бы і так! Усе-ж-т‘кі рэкляма паляком, ды і беларусам!

— Як жа гэта?

— А так: ён адным сваім выглядам пакажа, што ў Польшчы беларусам — рай!

— Што праўда, дык праўда! Але мне здаецца, што ён усё-ж-т‘кі няўдачна паехаў!

— Чаму?

— Каб ён паехаў у часе нейкай гаспадарчай выстаўкі, дык больш было-б карысьці!

— ???

— Далі-б мэдалю!..

ТУТЭЙШАЯ ХРОНІКА.

Бандыцкі напад. 9 г. м. бандыты зрабілі напад на маёнтак Руская Рэша пад Вільняй. Зрабілі гэты напад віленскія шофэры. Кіраваў бандай сам старшыня віленскага саюзу шофэраў Пашкевіч. Бандыты ўначы на аўтамабілі прыехалі ў маёнтак, напалі на дом яго ўласьніцы Маркавай, пабілі яе і забралі 500 злотых гатоўкай і шмат каштоўных рэчаў.

Усе пяцёра бандытаў арыштаваны.

Арышт небясьпечнага бандыта. Гэтымі днямі ў Вільні арыштаваны вядомы бандыт Рысь. Гэты бандыт паходзіць з Сьвянцяншчыны і мае 57 гадоў. Рысь „працаваў“ у нашай краіне каля 30 гадоў. Яшчэ пры царызме яго лавілі жандары, але ніяк не маглі злавіць. Разам з Рысям арыштавана і некалькі яго сяброў. Усе яны сядзяць на Лукішках.

Курс даляра. За апошнія дні курс злотага значна паправіўся. Даляр цяпер каштуе 7 зл. 28 гр.

Ануляваньне адназлатовых крэдытак. Пачынаючы ад 1 г. м. папяровыя грошы ў 1 злоты ў прыватным абароце ўжо ня прымаюцца. Аднак вартасьці свaёй яны яшчэ не страцілі, бо ў працягу гэтага году імі можна будзе плаціць падаткі. Апрача гэтага іх можна абменіваць у Скарбовых Касах.

Якая будзе пагода? Абсэрваторыі праракуюць, што пачаўшыяся ў апошнія дні маразы працягнуцца яшчэ каля 2 тыдняў.

Юрыдычныя парады.

Грам. Мік. Лян—чу. *Запытаньне*: Сястра 15 гад. таму выйшла замуж. Бацька пасагу ёй ня даў, бо ня было з чаго. Пасьля выхаду замуж, яна разам з дзіцём цэлы год жыла у бацькі, пакуль муж не дастаў работы на фабрыцы ў Рызе. Бацька памёр сёлета. Нас 2 браты і 5 сёстраў. Цяперака швагер—памянёнай сястры муж—падае у Суд, патрабуючы зямлі і маемасьці. Ці і што ён высудзіць і як бараніцца?

Адказ: Сястра мае правы на $1/7$ часьць гаспадаркі, згодна з лікам насьледнікаў. Але калі дакажаце, што бацька трымаў яе разам з дзіцём цэлы год у замен за пасаг, а таксама, што ў вашай месцовасьці ёсьць звычай, згодна якога дачка, якая атрымала пасаг траціць правы на насьледзтва, дык яна не атрымае нічога. Калі патрэбны будзе адвакат, дык калі атрымаеце ўжо павестку з Суду—зьвярніцеся да адваката Бірулі ў м. Паставах.

Падп. С. Як—ку. *Запытаньне*: Мы з братам супольна яшчэ да вайны купілі 1 дз. зямлі. Падзяліліся, але дакумэнт зрабілі адзін. Ў часе вайны маёй часткай заўладаў швагер, які заставаўся у вёсцы, я-ж быў мабілізаваны. Вярнуўся я з Расеі толькі два гады таму. Спачатку швагер зьвярнуў зямлю мне, але цяперака падаў ў Суд і, даказваючы, што зямля бацькаўская,—патрабуе сваей часьці. (Бацька жыў аддзельна на поўвучастку надзельнай зямлі і памёр у восені 1925 г.). Я з братам ня ў ладах, дык ён мне купчай ня дае і я ня маю чым даказаць свае правы. Што рабіць?

Адказ: Падайце у Суд просьбу аб пазваньні да справы у характары 3-й асобы вашага брата і у прашэньні, заяўляючы што ён мае дакумэнт на зямлю, прасіце Суд затрэбаваць ад яго гэты дакумэнт. Адвакат патрэбен. Зьвярніцеся да Аляксюка, ці Іодзькі у Навагрудку.

Падп. Сін—у. *I*: Патрабаваць залічэньня грошай з кніжцы Касы Ашчаднасьці ў лік доўга Банку—нельга.

II. Да прашэньня трэба далучыць завяраную, хаця-бы у гміне падрабязную копію самай кніжкі.

Грам П. Сак — му. *Запытаньне*: За парубку панскага лесу мяне засудзілі на 150 зл. штрафу і яшчэ нейкіх 60 зл. і месяц арышту. Ці можна памірыцца, бо пан згаджаецца дараваць, калі заплачу 100 зл.?

Адказ: Калі прыгавар яшчэ не ўвайшоў ў законную сілу (калі не прайшло 14 дзён са дня пастанаўленьня, ці вы абжалавалі і справа ня скончылася)—можна.

Грам. Я. С.—ко. *Запытаньне*: Бацька мой гадоў ужо 25 таму, пасьля сьмерці маёй маткі, ажаніўся другі раз. Аднак жыў з другой жонкай толькі адзін год. Ці яна сама уцякла, ці выгнаў яе бацька—ня ведаю, бо сам быў тады малы. Бацька памёр ўлетку прошлага году. Цяперака раптам зьявілася мачыха ды з сынам. Сыну-ж толькі 22 гады. Гэта значыцца радзіўся ён ужо пасьля таго як бацька разыйшоўся з мачыхай. Аднак запісаны ён на мэтрыках як „законны“ сын. І вось мачыха і яе сын патрабуюць цяпер часьці зямлі і маемасьці і падалі аб гэтым ў Суд. Што рабіць? Зямля купленая—40 дз.

Адказ: Калі у дакумэнтах значыцца што гэта законны сын вашага бацькі, дык нічога ўжо ня зробіце. Ен атрымае роўную з вамі часьць. Апрача таго, мачыха сама па сабе мае права атрымаць „указную ўдоўю долю“ $1/7$ усёй зямлі.

Рэдактар-Выдавец Язэп Салавей.

Друкарня Я. Баеўскага.